

ZPRAVODAJ 2013

Klubu pěstitelů citrusových a jiných užitkových tropických a subtropických rostlin v Brně.

Vydává klub citrusářů v Brně pro vnitřní potřebu členů.

Vydáno v prosinci 2012

Na úvod několik slov předsedy klubu

Vážení přátelé,

dovolte mi, abych touto cestou poděkoval všem, kteří se podíleli na činnosti naší organizace.

První zájezd se uskutečnil do Rakouska. Organizace se ujal ing. Veselý. Navštívili jsme několik komerčních zahradnictví a botanickou zahradu ve Vídni. Bylo zde možné zakoupit i kvalitní rostliny, méně toho bylo

tzv. k vidění. Architektonické památky jsou ve Vídni na vysoké úrovni a byly tak příjemným doplňkem zájezdu.

Na druhém zájezdu organizovaném Zuzkou Kachlíkovou jsme navštívili pana Koldu. Má malou, ale pěknou sbírku citrusů a hlavně na nás čekalo příjemné pohoštění, především v podobě výrobků z medu. Pak nás čekal Petr Broža, jehož sbírku ani není potřeba komentovat.

Členské schůze se konaly v tzv. klauzuře v nemocnici u svaté Anny. Obrázky z cest a poutavý komentář ze svých cest měl Petr Broža. Vegetaci Madagaskaru a Keni nám přiblížil Jiří Vodička. S problémy současné klasifikace a s australskými endemity nás seznámili ing. Faltýnek a dr. Svítek. Problematiku volby vhodných podnoží nám přiblížil ing. Veselý. O techniku na promítání se staral Standa Piler.

Ve Středisku Volného času – Lužánky se konaly jednou měsíčně schůze výboru s výjimkou prázdnin, na něž navazoval diskusní klub.

V měsíci březnu se uskutečnilo roubování, kterého se zúčastnilo zhruba 15 zájemců. Radit a roubovat přišla ing. Hažmuková, Luboš Sitař, Milan Býček a pan Sojka. Bohužel, některé rostliny jsme museli odmítnout naroubovat z důvodů špatného zdravotního stavu. Fotografie z roubování nám zaslala Sylvie Hanáková z Bratislavy (internet. adresasylvicka.hanak@szm.sk), které touto cestou děkuji.

V říjnu se uskutečnila výstava citrusů v botanické zahradě Brno. Výstavu navštívilo 720 návštěvníků. Své rostliny poskytli: ing. Hažmuková, Petr Broža, Jaroslav Sojka, ing. Morávek, p. Kolečkář, p. Urbánek, Josef Zeman, Mirek Hanzlíček a další členové i nečlenové spolku. S výstavou pomáhalo hodně lidí. Mé poděkování patří hlavně Petrovi Jeřábkovi a panu Dobešovi, kteří se postarali o svážení a odvážení rostlin a především Antonínovi Vránovi, který se ujal celkové organizace výstavy. Velkou trpělivost s psaním a opravami názvů rostlin na etikety má ing. Hažmuková. Celkem bylo vystaveno více než 100 rostlin. Výstavu navštívilo celkem 720 návštěvníků a veřejností byla hodnocena dobře. Ze strany odborné veřejnosti zazněly kritické připomínky ohledně kvality a sortimentu vystavovaných rostlin. Z rozhodnutí výboru bude tak další výstava uskutečněna až za dva nebo tři roky. Na výstavě bylo natočeno video citrusářem Josefem Křížem, který se pohybuje na diskusním fóru pod přezdívkou Joe (internetová adresa joe.kriz@seznam.cz). Preposlal nám krásnou video nahrávku naší výstavy pro naše členy.

O internetové stránky se stále stará ing. Hažmuková s pomocí Petra Jeřábka a musím říci, že svědomitě.

Dále děkuji Daně Dostálové za dobrou správu našeho účetnictví a zajištění dopravy na výstavu.

Velmi děkuji Milanu Býčkovi za vydávání tohoto zpravodaje a všem přispěvatelům.

Závěrem bych chtěl popřát v Novém roce všem členům i ostatním pěstitelům pevné zdraví, hodně pěstitelských úspěchů a dobrou vůli při vzájemném setkání.

Jiří Trávníček (předseda spolku)

Roubování citrusů: 24.března v 15-17.00 hodin ve Středisku volného času

Výborové schůze a diskusní klub: 7.1., 4.2., 4.3., 8.4., 6.5., 3.6., 2.9., 7.10., 4.11., 2.12., v 17.30 (výbor), 18.00 hod. (disk. klub) vždy ve Středisku volného času –Lužánky, Lidická 50, Brno skleník 2

Členské schůze: 9.2., 13.4., 8.6., 12.10., 7.12., v 9.00 hod. v přednáškovém sále,tzv. klauzuře

ROCK EFFECT

V současné době , kdy hmyz se stále více adaptuje na osvědčené a dlouhodobě používané ochranné postřiky naši členové odzkoušeli 100% přírodní postřikový pomocný prostředek ve formě emulgovaného koncentrátu určeného pro zvýšení odolnosti a obranyschopnosti rostlin vůči škůdcům .

Účinnou látkou je olej z *Pangamia pinnata*,jedná se o hořlavou kapalinu IV.třídy nebezpečnosti dle ČSN 650201.

Malospotřebitelské balení se dá sehnat 100ml nebo 250 ml . Podle zdroje nákupu je cena za balení od 50 do 90 Kč.

Aplikační kapalina (po naředění) se má připravovat jen v množství na postřik – ne do zásoby .

Ředění je jednoduché:100 -300 ml na 10 l vody a pro 100m2 postřikované plochy (cca 5 velkých stromů) ,nebo ředění 10 – 30 ml na 1 litr vody nebo 5 – 15 ml na půl litru vody .

Aplikuje se postřikem nebo rosením.Roztok před použitím musí být řádně protřepaný.Nehrozí rezistence .Jedinou nevýhodou je nutnost skladování při teplotách 15 až 30°C. Výrobek není mrazuvzdorný ! Rock effect částečně nahrazuje dříve více používaný postřikový přípravek Oleokol.

Výrobce doporučuje použít ochranné rukavice,brýle,pracovní oděv z textilního materiálu . Po skončení práce , až do odložení pracovního oděvu a dalších osobních ochranných prostředků a do důkladného umytí se nesmí jíst , pít i kouřit.Odložený pracovní oděv i vše ostatní před dalším použitím musí být vypráno a důkladně omyté .Riziko ,které tento pomocný prostředek představuje pro uživatele je přijatelné , pokud celková doba práce s tímto přípravkem nepřesáhne 30 minut během jednoho dne .

Fíkovník (*Ficus carica*)

Ing Iva Hažmuková

Svůj první fíkovník jsem koupila v květinářství na jaře v r. 1990. Jednalo se o řízkovance s fialovými plody a byl dovezen z Polska.

Až do roku 1993 byl fíkovník pěstován v nádobě v panelovém bytě, přes léto na balkoně a na zahradě a „jaksi“ rostl. V létě 1993 jsem jej spolu se dvěma dalšími rostlinami zasadila do tehdy nově vybudovaného tranšejoskleníku. V zimě rostliny bez problémů přežily mrazy -20°C a následujícího roku fíkovník poprvé zaplodil. Plodů jsem sklídila asi 25 od konce září do konce října. Jednalo se o násadu z dubna toho roku, násada z II. periody v létě dozrát nestačila.

Po další dva roky fíkovník plodil sice jen z jarní násady, ale pravidelně. Vzhledem k jeho rychlému rozrůstání jsem musela ostatní rostliny „vystěhovat“ a konečně na podzim v r. 1996 zrušit celou severní polovinu tranšejoskleníku kvůli stavbě domu.

Fíkovník zatím pořádně narostl (do výše asi 2,5 až 3m) a pro omezený prostor torza tranšeje (zbylo u něj k severu otevřená U stěn) ho nebylo možné již od podzimu 1998 bez důkladného seřezání větví zakrýt. Tak byl „ponechán osudu“ – tedy naší zimě a jejím rozmarům s minimální ochranou. V podstatě ho trochu chrání ze severu dům o několik metrů dál a z ostatních tří stran do výše 1,2m stěny tranšeje. V následné zimě namrzly konce v létě vyrostlých výhonů, v létě 1999 nasadil (sice až v červnu) plůdky a z nich jsme v říjnu snědli několik zralých fíků.

Zimu r. 1999/2000 přežil fíkovník zcela bez poškození a květy nasadil pouhé 2 týdny po fíkovníku, který jsem tehdy pěstovala ve skleníku – již koncem dubna! V létě bylo mimořádné horko a sucho a tak mi i přes zálivku nasazené plody uschly. Nicméně ten rok jsme přece nějaké plody dopěstovali – byly tři z II. násady v létě.

Zima r. 2000/2001 byla neobvykle mírná a milosrdná (v Brně byl největší mráz do -14°C a to jen po dvě či tři noci), tak fíkovník nejen přežil, ale zcela bez úhony koncem dubna 2001 nasadil plůdky. Ty loňské z II. (letní) násady postupně během jara opadaly, ale nová, opět bohatá násada rychle rostla. První plody jsem sklízela někdy kolem 15. srpna a dlužno říci, že byly naprosto vynikající. Dokonce lepší, než na fíkovníku ve skleníku (rovněž fialovoplodá ale jiná, méně odolná odrůda). Sladké, vyváženě šťavnaté s temně červenou dužninou. Několik plodů jsem (namátkou vybrány) zvažila: hmotnost se pohybovala od 55 do 60g. Do 5.10., kdy mi toho roku dozrál poslední plod, jsem jich sklídila asi 110. Fíkovník mi tedy vynesl z 1. násady kolem 6kg plodů. Plody byly výtečné až do asi 20. září, pak ztrácely sladkost a „vodnatěly“. Při nevlídném počasí od počátku září (chladno, časté deště) mne velice udivovalo, že vydržely být dobré tak dlouho. Ukázalo se, že počasí ovlivňuje kvalitu plodů do doby asi 2 až tři týdny před jejich zralostí a ty uvedené poslední týdny již v podstatě nemají vliv. O to větší je škoda, že II. násada (koncem srpna) již nedozraje a padne vniveč. V konci léta byla ubourána další stěna tranšejoskleníku, takže z něj zůstává již pouze jižní stěna z lahví a západní z opěrek s rostlinným odpadem jako se základem kompostu.

Zima 2001/2002 byla s výjimkou pár dní v konci podzimu (3 noci -15°C , jedenkrát -18°C měřeno digitálním teploměrem 1,5m nad zemí na domovní stěně) až do ledna celkem mírná, pak bylo do rána -18°C (na digitálním teploměru spuštěném z okna na teplé stěně domu $-16,5^{\circ}\text{C}$ ještě v 6 hod. ráno) a následovaly dva až tři velmi teplé týdny - to bylo někdy na přelomu února a března. Zdálo se, že zima skončila, stromy se začaly budit a, žel, i fíkovník. Do rána pak uhodilo dalších -18°C a ty fíkovník téměř zničily. Vymrzl až na nejsilnější větve posledních cca 10 až 15cm od země. Během jara a léta 2002 narostly četné nové výhony (asi 30), musela jsem hodně prostříhávat, a ty v následnou zimu (pokusně zase bez jakékoliv ochrany) opět vymrzly skoro až ke starým větvím.

V prosinci 2004 jsem jednoleté větve s dvouletým krátkým základem svázala k sobě a zabalila do netkané bílé zahrádkářské textilie. Zima přišla až skoro koncem ledna 2005, ale i tak bylo jednu noc do rána opět -18°C . Koncem března jsem fíkovník vybalila, jenže asi příliš brzy – ještě přišly přízemní mrazy (-6°C ráno) a ty stačily silně poškodit narašující výhony z loňského pozdního léta.

Následující léto 2005 jsem se přece jen konečně zase dočkala plodů – bylo jich ale jen 6 z I. periody.

Tenhle keř je teď v podstatě pokusný – mezitím jsem si z něj zasadila odnož jako palmetu na jižní stěně domu – z ní jsem v r. 2005 (3. rokem po výsadbě) sklídila na 60 plodů a díky krásným dnům pozdního léta a podzimu ještě na konci října dozrálo několik dalších plodů z letní násady (ta měla jistě přes 300 plodů).

Jenže hned nato přišla zima, jakou dlouho nepamatují ani pamětníci – začala koncem listopadu a skončila až v dubnu 2006. Oba fíkovníky jsem žel vůbec nechránila – jen přiházela ke kořenům sníh, když jednoho pozdního večera klesla teplota už na -18°C. Takových nocí se tu zimu opakovalo hned několik a teploty padaly pod -20°C, v nejmrazivější noc pod -24°C... Oběma rostlinám odmrzly všechny větve až cca 15cm pod úroveň sněhových kopečků na kořenech. Během jara a léta (2006) stačily narůst hodně přes 1,5m v husté keře, měly ovšemže jen letní násadu, která byla jako obvykle bohatá, ale nestačila ani dorůst. Růst ukončil až ranní mráz -10°C v samém počátku listopadu. Obě rostliny jsem raději zakryla, jenže i přes ochranu a naopak velmi mírnou zimu "odešly" nevyzrálé pozdně letní a podzimní nárůsty a tak mají obě rostliny plody letošní jarní násady jen naprosto sporadicky.

Péče o fíkovník:

Nad mojí péčí by asi zahradníkovi nebo odborníku na subtropické rostliny asi vstávaly vlasy na hlavě zděšením. V podstatě totiž není žádná.

- Hnojím tak nanejvýš 2x za sezónu, někdy vůbec (v zimě na sníh rozhodím hrstičku Cereritu, v létě přidám do jedné zálivky v době růstu tekuté hnojivo (Starklovo univerzální nebo Krystalon květ a plod). V dřívějších letech si také možná fíkovník bral sám živiny z hromady založeného kompostu na poslední opěrné stěně tranšeoskleníku
- Výhony nekrátím, jen čas od času vyřežu nějakou vadící či nejstarší větev a to většinou blízko u kořenů. Lepší je (alespoň u mne) řez žádný, než nevhodný. Fíkovník pro tuto metodu jeví neobvyklé pochopení: přirůstá na starších větvích totiž asi 40 až 50cm za rok s internodií kolem 5cm a na valné většině oček je v paždí vyvinut plod. Obvykle kolem 5 plodů na větvíčku, výjimkou není až 9 plodů. Propad plodů před dozráním v běžném roce je do 8%. Mladé větve po vymrznutí v posledních letech mají nárůst až 1m za rok, násada plůdků byla zatím převážně až pozdní v podobném počtu. Zdá se, že řez za mne z valné části vykonává mráz – z konců částí větví z l. periody předchozího roku vyrůstají mladé krátké větve s nasazenými plody
- Zalévám jen ve velmi parných dnech s déle trvajícím suchem (10l vody za týden ke kořenům a podvečerní sprcha hadicí 2x do týdne při zálivce rajčat).

Položím-li si otázku, proč fíkovník tak dlouho odolával v podstatě bez ochrany naší zimě, napadají mne dva důvody:

- fíkovník nebyl sice chráněn před mrazem, ale v době existence torza tranšeoskleníku byl alespoň ve své dolní části chráněn před nárazovým větrem. Je známo, že vítr ochlazuje všechny povrchy, takže při působení větru stoupá mráz na povrchu (v daném případě rostliny) přímo úměrně s rychlostí větru. Pokud tedy ochráníme rostliny před větrem, snesou vyšší stupeň mrazu, než se obvykle uvádí. Můj fíkovník má navíc kořeny ve stínu, takže je na zimu dobře zásoben vodou.
- fíkovník jsem získala v běžném květinářství jako řízkovanec dovezený z Polska s názvem Figa adriatica. Jedná se o fíkovník adriatické skupiny. Je možné, že mateřská rostlina byla alespoň z části přizpůsobena tvrdším podmínkám Polska.

Druhá rostlina, pěstovaná jako palmeta u domu, je na zimu přivazována ke kroužkům ve zdi. Byla pěstována bez ochrany (kromě tepla z vytápěné venkovní zdi domu a závětrí), v zimě 2006/2007 byla po vymrznutí předchozí zimu chráněna přiklopeným oknem s drátosklem.

Zkušenost s mrazy:

Fíkovník patří k rostlinám, které dokáží při zmrznutí nadzemních částí regenerovat z kořenů. Jejich větve získávají odolnost s věkem a samozřejmě záleží i na tom, zda je právě rostlina v růstu či v zimním spánku. U mého venkovního fíkovníku se potvrdila moje zkušenost, že po výsadbě mladé rostliny popř. po vymrznutí silných větví až těsně nad zem je třeba první roky (nejlépe 2 až 3 zimy) větve dobře chránit, než zase získají vysokou odolnost. Nevyzrálé letorosty v růstu a narašená očka na letorostech z předchozího roku vážně poškozují už mrazy kolem -6°C, jednoleté výhony ze starých větví poškozují cca -10°C. Naproti tomu část

letorostu z jarní růstové periody, vyrůstajícího z jednoletého dřeva, nepoškodí v dormanci mrazy do -15°C (a možná i větší), v případě, že ono jednoleté dřevo vyrůstá z dvouletého a to ze tříletého, je odolnost takového letorostu (jeho na jaře narostlé a tím dostatečně vyztučené části) na mém fíkovníku až -18°C . Konce letorostů sice odmrznou, ale rostlina nasadí plody z oček jarního nárůstu předchozího roku..

Fíkovníky v nádobách:

Kromě „venkovních“ fíkovníků mám už léta další dvě odrůdy. Jedna z nich (F4 s fialovými plody) byla v 90. letech vysazena ve skleníku ve volné půdě, kde pravidelně přinášela dvě násady plodů. Skleník stačila zabrat pro sebe, musela jsem hodně prořezávat, aby v něm vůbec bylo k hnutí, ale když jsem přistoupila k rekonstrukci skleníku, nezbylo, než keř vykopat. Zapěstovala jsem si z něj novou rostlinu, ale již jen do nádoby. Obě odrůdy nasazovaly zatím plody jen sporadicky a shazovaly je v různé velikosti, ale vždy ještě v době růstu. Nepodařilo se mi bezpečně zjistit, v čem dělám chybu. U rostliny (F3), kterou mám v nádobě již skoro 15 let (bez dopěstovaných plodů), jsem začínala již vážně uvažovat o přesazení někam do kouta zahrady a ponechat ji osudu... Až letos poprvé jsem sklízela z 1. násady obou rostlin po 1 plodu – z fíkovníku F4 byl sklizen 22.7. 2007 a plod byl výborný, velmi sladký, plod na F3 byl sklizen o týden později. Přitom došlo na velké překvapení: fíkovník F3, který měl být rovněž s fialovými plody, byl nakonec se světlou dužninou (bílo-jantarovou do růžova) a rovněž jeho tvar byl hodně atypický – téměř kulovitý plod na velmi krátké stopce. Rostlina má nasazeno několik plodů z 2., květnové násady, které zatím drží a přirůstají. Fíkovník F4 je dost překvapivě bez letní násady.

V r. 2004 jsem získala řízek fíkovníku (F5) s (údajně) jantarovou dužninou. Řízek zakořenil, v následující rok nasadil v létě jeden plod, ale nedonosil jej (malá nádoba), v roce 2006 už mi dozrálo z 1. (jarní) násady pět plodů a chuťově výborných, jantarovočervených. V létě nasazený jediný plůdek na podzim opadl. Letos nasadil v 1. periodě 4 plody, které postupně dozrávaly od 20.7. do 28.7.

Všechny tři rostliny jsou zimovány od listopadu až prosince do půlky dubna ve skleníku s citrusy, poslední mírnou zimu (2006/2007) jsem je ponechala v „okeníku“. Zimu přečkaly zcela bez problémů či poškození.

A v čem byla zřejmě největší chyba u nádobových fíkovníků? Odpověď na možnou příčinu mi dala zkušenost s D. kaki. Fíkovníky jsem vždy dávala na nejslunnější místa a zalévala jednorázově větším množstvím vody.

Ztrátu plodů tak zřejmě způsobil závlivkový šok, nikoliv malé nádoby, jak jsem si myslela. Ke ztrátě všech plodů z jarní násady totiž došlo i po přesazení (jaro 2006) do o hodně větších nádob (F3 je v nádobě 40cm).

Letos jsem poprvé nedala rostliny na plné slunce, ale vedle rostliny D.kaki do přistínění v odpoledních hodinách jabloní a také změnila režim závlivky – místo jednorázového vylití vody do nádoby, „kolik se jí tam vejde“ jsem závlivku v parných dnech rozdělila vždy na 2x popř. i na 3x s časovými odstupy mezi závlivkami min. 15 minut. První dávka vody je přitom nejmenší.

Každopádně – tato změna se osvědčila. Zda nešlo jen o shodu okolností, uvidím v dalších letech.

Poznámka redaktora

Letošní zima a předjaří nebyla milosrdná k subtropickým rostlinám pěstovaných venku. Můj fíkovník na jižní straně garáže zasazený do hloubky 1m (zámrzná hloubka 0,85 metru) mi vymrzl. A to na tom stanovišti přežil minimálně deset zim se dvěma vymrznutími až k zemi .

V předchozích letech při vymrznutí až dvoumetrových výhonů vždy z kořenů regeneroval a znovu se vzbudil . V letošní zimní období , zřejmě kromě vymrznutí i uschl .

A tak již do volné půdy fíkovník nevysazují a mám rostliny v zimní zahradě ve 150 litrových nádobách bez otvorů ve dně .

Na hlídání hladiny spodní vody v drenážní vrstvě písku, perlitu a keramzitu mám v zemině založenou plastovou kanalizační trubku o průměru 10 cm , do které občas lijí závlivku a mám přehled o hladině spodní vody . Protože fíkovník snese i vydatnější přihnojování zředěnými hnojivými roztoky tak i pak plodí.

Fíkovníky vynikají dlouhověkostí , jen ty naše mrazíky mnohdy nepřežívají . Kombinace suchosti půdy, kdy mrazem vysublimuje voda z půdy v okolí kořenů a vítr s mrazíkem jsou smrtelnou kombinací , kdy ani zahlobené uložení kořenů nic nezmuže .

O pěstování fíkovníku jsme již psali ve Zpravodaji 2007 .

Jako další možnost ve volné půdě pěstovaných rostlin je přisazení zvolené rostliny ke stěně domu – nejlepší teplotní podmínky s ochranou před severními větry jsou u vytápěné jižní stěny domu.

Já jsem takto zkusila pěstovat svou druhou rostlinu fikovníku, vysazenou na jaře v r. 2002. Je pěstovaná jako palmeta u jižní zdi domu, s vyvazováním kosterních větví na zimu ke kroužkům ve zdi. Při větším a hustějším keři je vhodné osadit na zeď KARI síť (odsazení od zdiva cca 10cm).

V mých podmínkách je navíc pro rostlinu ještě i teplo od kořenů, neboť dům je podsklepen a sklepní místnosti jsou v zimě temperovány.

Rostlina byla pěstována bez jakékoliv zimní ochrany (kromě tepla z vytápěné venkovní zdi domu a závětrí), ale je jistější (zejména pro mladší rostliny ve věku 2 až 4 roky) při zimách s mrazy -18 až -20°C použít na zakrytí bílou netkanou zahrádkářkou textilií popř. přihnout ke kořenům snih. Při ještě vyšších mrazech je již zapotřebí tepelně izolační lehce rozebíratelný kryt (polystyren, makrolon apod.), ukotvený proti odvanutí větrem.

Při zakrytí se omezí odmrazání málo vyzrálých letních výhonů a poškození rostliny silným mrazem je minimální.

VANILKA PLOCHOLISTÁ – VANILLA PLANIFOLIA Andr.

Je to popínavá orchidej, která má použitelné tobolky, které se u nás kupují za drahé peníze ve specializovaných kořenářských prodejnách . jedná se o tropickou rostlinu.

Vanilka je saprofytická, vytrvalá , vždyzelená ovívá popínavá liana s dužnatými lodyhami dlouhými i několik metrů. Lodyhy mají četné vzdušné kořeny, kterými přijímají živiny i vláhu. Živiny i vláhu přijímají z humusu, který najdou po cestě , kterou se pnou.

Mnoho našich domácností pěstuje vanilku v bytech jako okrasné rostliny (nejlepší podmínky jsou ve světlých kuchyních) ale „lusků“ – tobolek se většinou nikdo v našich podmínkách nedočká .

Z kolének lodyh vyrůstají střídavé, krátce řapíkaté, dužnaté, kožovité, lesklé, tmavozelené, široce podlouhlé zašpičatělé listy . Květy má až 25 cm dlouhé a až 8 cm široké. Kvete jen jednou v roce , květy má sice samosprašné ale ty nejsou schopny samoopylení a proto se opylují uměle.

Asi měsíc po opylení se vytváří dlouhý pukavý štíhlý semeník , tupě trojhranný, podélně rýhovaný, 10- 25 cm dlouhý a 8 – 15 cm široký . Od opylení dozrají tobolky za 6 až 9 měsíců. Válcovitá tobolka je nejdříve zelená, později tmavohnědá , vyplněná v plné zralosti aromatickou balzamickou hmotou s několika tisíci drobných semínek. Tobolky se sklízí ve chvíli , kdy začínají od vrchu žloutnout. Na načasování sklizně velice záleží. Nesmí se sklízet ani předčasně ani opožděně . Plodí obvykle až třetím rokem .

Sklizené semeníky musí projít procesem fermentace , která zvýrazní aroma a zajistí dlouhodobou skladovatelnost. Fermentace se dělá za sucha a za mokra a je to moc důležitá a i komplikovaná pracná záležitost a vyplatí se jen při větším objemu tobolek při průmyslovém zpracování. Proto existuje ještě fermentace domácí při minimálním množství. Podomácku fermentujeme vanilku tak , že zavahlé lusky zabalíme na několik hodin do polyetylenového sáčku , uložíme na teplé místo, aby se pařily, poté je vybalíme a necháme sušit . Tato procedura se opakuje tak dlouho , dokud tobolky nezískají tmavou barvu a fermentací vzniklý vanilin začne vonět. Protože upravená a vysušená vanilka přijímá cizí pachy tak se expeduje a uchovává v suchu a v plechových nádobách , aby vůně nevypřichala.

Semínka jsou neklíčivá a proto se vanilka množí vegetativně řízkami . Řízkování je bezproblémové a pokud mají rostliny dobré podmínky , vydrží i dvacet let. I když řízků zakoření pak jakmile začnou růst vzdušné kořeny , tak kořeny v zemi postupně odumírají a rostlině vláhu a výživu obstarávají adventivní kořeny .

Vanilka se používá k aromatizování potravin , pečiva , likérů, cukrářských výrobků , léků , tabáku a kosmetických a voňavkářských výrobků .

Kromě druhu Vanilla Planifolia poskytují aromatické tobolky i Vanilla africana Ldl. , Vanilla Pompona Schiede , Vanilla tahitensis .

VÝSTAVA CITRUSŮ A TROP. A SUBTROP. UŽITKOVÝCH ROSTLIN
18.-21.10.2012
SKLENÍK BOT. ZAHRADY PFF MU BRNO, KOTLÁŘSKÁ

VÝSTAVA CITRUSŮ A TROP. A SUBTROP. UŽITKOVÝCH ROSTLIN
18.-21.10.2012
SKLENÍK BOT. ZAHRADY PFF MU BRNO, KOTLÁŘSKÁ

ASIMINY PŘ. JEŘÁBKA

FÍKOVNÍKY Ing. HAŽMUKOVÉ

Rady pro začínající citrusáře

Ing Josef Matějka

Objevili jsme pěkný, dobře zpracovaný článek v Citrusáři Praha 1 / 99 a bylo nám dovoleno jej použít s menšími úpravami v našem Zpravodaji 2013. Autor je dlouholetý aktivista pražské organizace a při roubovacích a poradních akcích se setkal s mnoha případy, že citrusy pěstují lidé, kteří o nich vůbec nic nevědí a potřebují alespoň základní informace o dané problematice. V tomto článku je snaha poradit jak se vyvarovat běžných začátečnických chyb a tím zlepšit stav vašich rostlin v raném stadiu pěstování. Návod jak začít se dá shrnout do několika bodů :

1. Zasadte si vlastní – všem začínajícím citrusářům radím, aby si zasadili vlastní semínka a tím získali vlastní podnože, které si později nechají nebo i sami přeroubují. Toto řešení má dvě výhody. První výhoda spočívá v tom, že je mnohem ekonomičtější i citově snesitelnější učit se pěstovat citrusy na malých rostlinách. Jejich případná (a dosti pravděpodobná) ztráta není tak bolestná. Druhá výhoda spočívá ve skutečnosti, že mladé rostlinky jsou od svého zrodu pěstovány ve vašem prostředí a tedy se tomuto prostředí dobře přizpůsobí. (navíc je schopna akceptovat vaše agrotechnické zacházení) Jestliže si koupíte bez předchozích pěstebních zkušeností novou větší rostlinu a většinou ji dáte do prostředí horšího pro její existenci, než dosud měla, pak má tato rostlina velké problémy s přizpůsobením – adaptací a s vlastním přežitím.

2. Sázejte semena pomerančů – pomeranč je nejlepší snadno dosažitelná podnož pro bytové pěstování i pro pěstování v zimních zahradách. Můžete samozřejmě sázet semena i jiných druhů citrusů, ale pomerančové podnože jsou podle hodnocení našich pěstitelů hodnoceny jako nejlepší. Na pomerančovou podnož můžete později bez problémů naroubovat jakýkoliv druh citrusu a zároveň docela rychle roste, takže do jednoho až dvou let můžete přeroubovávat.

3. Vysejte vždy více semen - vysévat vždy více semen se může zdát zbytečné, ale z vlastní zkušenosti mohu říci, že se to vyplatí. Vždyť jestliže vysejete 20 a více semen, nemusí to nutně znamenat, tolik rostlin citrusů budete mít i v dospělém stavu. Mladé citrusy nezaberou zase tolik místa a postupně vám budou jistě ubývat po vašich ne zcela šetrných zásazích jako je přelití, přesušení, přehnojení apod.

4. Neudržujte mladé rostliny za každou cenu - jako v každé oblasti, kde má slovo příroda, se i zde uplatňuje zákon přirozeného vývoje. Některé rostliny okamžitě po vyklíčení pěkně a rychle rostou, jiné stagnují v růstu a jsou nezuživé. Takových rostlin by se měl pěstitel postupně zbavovat, protože tyto vlastnosti dále přetrvávají a místo toho, aby přinášely radost a uspokojení, jsou tyto rostliny pro zlost. Vždy vám budou působit problémy a proto je bez milosti vyřadte ze své kolekce.

5. Pěstujte rostliny samostatně – po vyklíčení rostlin a vytvoření prvních pravých lístků je potřeba každou rostlinku přesadit do samostatné nádoby. Já používám plastové kelímky od jogurtů s proděravělým dnem, kvůli odtoku přebytečné vody. Jestliže rostliny nepřesadíte dostatečně včas, propletou se navzájem kořeny rostlin a tyto budou při přesazování značně poškozeny.

6. Mladé rostliny se nesmí rozvětvovat - mladé semenáčky musíte nechat růst přímo nahoru a v žádném případě je nezaštipujte. Přímý růst bez jakéhokoliv rozvětvení je nutný pro budoucí roubování – kmen rychleji sílí a i pozdější roubování je mnohem jednodušší.

7. Je nutná přiměřená péče – citrusy, aby mohly prosperovat, potřebují základní péči. Je nutné, aby alespoň jednou za 2 dny pěstitel rostliny zkontroloval a ošetřil. Je nutné správně zalévat, hnojit a potírat případné škůdce. Hlavně nedostatečná péče při zalévání má zhoubné

účinky .Na druhou stranu se nevyplácí ani péče přehnaná ,kdy citrusy mnohde trpí přemírou toho co potřebují (přelévání a přehnojování).Pečujte o ně ,ale jen tak ,jak to potřebují .

8.Neměňte stanoviště citrusů –rostliny by měly být od počátku pěstovány na stanovišti ,kde je chcete pěstovat i v budoucnu ,aby se přizpůsobily podmínkám na tomto stanovišti .Každé přemístění rostliny na jiné místo s odlišnými podmínkami vyvolá „náraz“ ,kterému se musí rostlina přizpůsobit a ne vždy se jí to úspěšně povede.

9.Pořídte si odbornou literaturu a informace – pěstitel musí vědět aspoň to základní , co rostlina vyžaduje pro svůj život .Proto by si měl obstarat pro začátek aspoň základní informace a postupně je prohlubovat .V současné době existuje již velice kvalitní citrusářská literatura o které dostanete informace u každé citrusářské organizace . Kontakty na ně lze nalézt na internetu.

10.Získané informace nejsou dogmata –získané informace z odborné literatury a od zkušených pěstitelů představují ideální stav ve kterém by se citrusy měly pěstovat.Jelikož citrusy jsou značně přizpůsobivé , můžeme je pěstovat i ve zhoršených podmínkách . Jestliže získáte informace , které zcela odporují vašim možnostem nebo dosavadnímu úspěšnému pěstování nemusíte okamžitě měnit způsob pěstování ,ale postupně se k tomu stavu dostávejte , či se poraďte ,jak zmírnit negativní dopady vašich omezených možností pěstování . Zdůrazňuji , že citrusy nemají rády prudké změny a tak i prudké změny k ideálnímu stavu by při předchozím přizpůsobení rostliny na podmínky velmi odlišné mohly způsobit velké problémy .

11.Přiměřená velikost nádoby – každá rostlina má mít přiměřeně velkou nádobu , aby mohla úspěšně přežívat . Pěstování citrusů v nádobách je samo o sobě pro život citrusů značně extrémním způsobem pěstování a my musíme rostlinám zajistit alespoň minimální prostor pro tvorbu kořenů .V této oblasti platí dvě základní zásady .Jestliže kořeny vyplní dosavadní nádobu , musíme rostlinu přesadit a jestliže přesazujeme do větší nádoby , pak nová větší nádoba má být větší jen o přibližně 4 – 8 cm v průměru nádoby .

12.Nesmí být vidět kořeny –většina začínajících pěstitelů přidá na dno nádoby více zeminy a proto se kořenový bal v nádobě posouvá nahoru a postupně se začínají ze zeminy vynořovat kořeny . Jestliže tento stav nastane je nutné při dalším přesazování rostlinu „utopit“ při až do hloubky , kterou měla dříve . Místo , kde by mělo být rozhraní zemina – vzduch lze najít na kmeni a je patrné změnou barvy kmene z hnědé , která je na povrchu na šedou , která by měla být pod zemí.Pozn. Redakce : Při návštěvě za citrusáři na Ostravsko jsme viděli úspěšné pěstování starších rostlin v nádobách s částečně odkrytou horní vrstvou kořenů .Takže důležité je asi jen to , aby hnědá , nadzemní část kmene nebyla zasypána zeminou a byla vždy nad zeminou a částečně poodhalené kořeny pomáhají rostlině přežít u pěstitelů , kteří nadbytečně prolévají půdní bal zálivkou.

13.Je nutné citrusy naroubovat - pro každého pěstitele citrusů je konečným cílem dopěstovat citrusy do plodnosti.A aby tyto rostliny brzo kvetly a plodily je nutné přeroubování vašich semenáčků.

14.Nenechte mladé rostliny přerůst do roubování – Nejlepší termíny pro přeroubování jsou na jaře a po prázdninách .Obecně platí , že roubování je vhodné v okamžiku ,kdy vaše podnož začíná rašit . Nesmíte nechat podnože přerůst ,protože je pak přeroubování složitější a mnohdy bývá i méně úspěšné .Podnož je pro roubování nejvhodnější jestliže kmínek dosáhne průměru přibližně 4 – 8 mm

15.Připravte rostliny k roubování – Je nutné , aby roubovaná podnožová rostlina byla v růstové fázi aby rašila . Tohoto stavu se dosáhne , jestliže přibližně jeden měsíc před předpokládaným termínem roubování semenáček přihnojíme , poskytneme mu teplé a slunné prostředí a případně ho zaléváme vlažnou vodou (cca 40 - 45 °Celsia) .

Asimina triloba v podmínkách Hané

PETR JEŘÁBEK

Asimina je již delší dobu mezi našimi pěstiteli exotického ovoce známou rostlinou, o které se dá získat již celkem slušné množství informací.

Já jsem se s touto rostlinou začal prakticky seznamovat v roce 2005 ve velmi omezeném množství semen a rostlin. I přes tuto krátkou dobu a množství nějakou zkušenost mám.

Začal jsem se dvěma semínky, která jsem právě v roce 2005 vysel do PET lahví, a která slibně klíčila a rostla. Dokonce jsem je i v roce 2006 narouboval a vypadalo to, že úspěšně. Nakonec ale vše zaschlo a rostliny v PET lahvích postupně chřadly až odešly.

Mezitím jsem ale v červnu 2005 koupil dvě roubované rostliny. Protože jsem měl obavu vloženou investici nechat zlikvidovat v zimě mrazem, nechal jsem je bez přesazení na zahradě a na zimu schoval do bezmrazé místnosti. Neměl jsem s těmito rostlinami žádné zkušenosti a chtěl jsem, aby nejdříve zesílily, než je dám do volné půdy. Což se mi ale vymstilo. Rostliny mi v létě v době dovolené přeschly a ve špatném stavu jsem je raději zasadil do volné půdy. Dlouho pak obě živořily a zbyla jen jedna z nich, která až v roce 2009 konečně začala hezky růst a dle květních pupenů bude na jaře 2012 poprvé kvést.

Na jaře 2007 jsem na našem klubovém zájezdu koupil u pana Matějky další dvě rostliny. Ty jsem ale po získaných špatných zkušenostech rovnou zasadil do volné půdy na konečné stanoviště. A udělal jsem dobře. Rostliny sice neměly během roku žádné přírůstky, ale předpokládám, že dobře zakořenily. Svou první zimu jedna rostlina přežila bez újmy, zato druhá zmrzla až těsně k roubování (což ji proti druhé opozdilo v dalším vývoji, ale nezastavilo). V roce 2008 rostly obě, i když jsem je nestínil. Další zimu již obě přežily bez újmy a jedna z rostlin (výška asi 1 metr) v tom roce 2009 poprvé vykvetla. Rok 2010 byl pro růst asiminy ideální a všechny mé tři rostliny rostly před očima. Druhá rostlina (ta která první zimu omrzla) vykvetla prvním květem až letos (tedy o 2 roky později) a s pomocí tohoto květu jsem úspěšně opylil několik květů na rostlině větší (ted' už dvoumetrové), která měla již několik desítek květů. Plody i během velmi chladného léta přirůstaly a naštěstí neupadly. Začátkem října jsem tak mohl ochutnat první zralý plod. Dužina byla kašovitě konzistence, voněla a příjemnou chutí připomínala opravdu ten často uváděný banán s mangem. Byla hodně sladká a samozřejmě obsahovala velká semena.

Jen ještě přidám něco k výsevu semen. Několik jsem jich vysel ještě po prvním zmíněném setí, konkrétně v roce 2006. Část opět do PET lahví a asi 5 semen do volné půdy. V lahvích už nemám ani jedinou, zato venku přežily tři semenáče. Z počátku, na nepříliš vhodném místě, skoro nerostly, ale nakonec se také, v roce 2010, rozjely a letos mají výšku asi 1,5 metru.

Mám tedy odzkoušeno, že asiminy v mých podmínkách opravdu vydrží stejné zimy jako ostatní naše ovocné stromy. Tím pádem velmi doporučuji vysazení získaných rostlin přímo do půdy na konečné stanoviště. Asi nejlépe na jaře, aby rostlina dobře prokořenila. Stínit mladé rostliny není bezpodmínečně nutné. Rostliny prakticky u mě netrpěly škůdci. Zálivku a hnojení dostávaly spíše menší a větší by asi ocenily. Při určité výšce rostliny dobře nasazují na květ a kvetou. Opylení pylem z jiné rostliny je opravdu nutné. Ruční bylo úspěšné. Je třeba sledovat, kdy je pyl zralý a v této fázi ho přenést na „připravené“ blizny na druhé rostlině. Pokud bude ale květů hodně, tak při postupném nakvétání by to nemusel být velký problém.

Rostlina sama osobě je svým vzrůstem, tvarem, listy i květy a plody velmi zajímavá po celý rok, a určitě tedy potěší i jen pohled na ni samotnou. Otázkou zůstává, zda v horších podmínkách jiných lokalit plody budou schopné dozrát. To určitě záleží i na výběru odrůdy. Větší část mých plodů (odrůda Prolific) letos nestihla dozrát na stromě, ale u všech se to podařilo volně v teplé místnosti samotné nebo i v sáčku s jablkem.

Na schůzi CK Brno dne 6.10.2012 byla přednesena problematika Základních otázek při zjišťování informací o jednotlivých odrůdách z literatury či internetu .Mnoho lidí má tyto otázky :-co je to za druh,-je to samostatná odrůda , nebo jiný název pro jinou odrůdu ,není to náhodou jen překlep či jiná chyba ?

1.Určení odrůdy-Je nutno rozlišit zda se používá systém zařazení dle Tanaky nebo dle Swingleho a to především pro mandariny ,protože podle Swingleho je vše C. reticulata zatímco podle Tanaky - C. Unshiu , C.clementina , C. deliciosa a dalších 30 druhů .V menším měřítku pomerančovník , šedok citroník , grapefruit , lajm , pomerančovník , šedok .

2.Rozdíly Tanaka x Swingle – Tanakův systém je podrobnější ,protože rozlišuje 159 odrůd , zatímco Swingle jen 17 odrůd .V literatuře je obvyklejší systém dle Tanaky ale především v anglické literatuře (zejména v amerických zdrojích) lze (bez varování) narazit na systém dle Swingleho.

3.Jak zjistím .. Tanaka x Swingle –

-ideálně by to mělo někde být uvedeno (ale to je vzácné)

-Projít celý zdroj a najít „známou“ odrůdu

-Pokusit se najít druh uváděný podle Tanaky

-Pokud se to nepodaří je třeba na uváděné (zejména u mandarín C.reticulata) nahlížet s nedůvěrou.

Obecný název v angličtině .

Svá zákoutí má i standartní anglické názvosloví

-lemon .....citroník ,někdy též cedrát plus jejich kříženci

-citron.....cedrát

-lime.....lajm , limeta a vše ostatní kyselé , rangpury,mikrocitrusy atd.

-satsuma.....mandarinka Unshiu (Unšiu)

-mandarin.....mandariny a všechny hybridy , tanžela , tangory atd.

Překlady z jiných jazyků

Řada chyb vzniká při překladů z jiných jazykům angličtiny,která je nejdostupnějším jazykem s informacemi o citrusech.Další zdroje jazycích – čínština , japonština , ruština ..

Příklady:Různé zdroje uvádí stejnou odrůdu s různým či nejistm zařazením.

-citroníky:Brazil , Butnal,Jubilejnyj,Kekachi,Padon,Snow lemon ,Šachridze ,Vaniglia ,Wabe-Blita

-cedráty:Badhri ,Bajoura ,BengalDabbé, Godhapatilebu,Kijevskij, Krupnoplodnyj, Limoncello,Lyman, Ninepounder,Novozelandskij,Orange,Profumato

-hybridní mandariny:Bay Sunset , Bay Sweetie , Bay ZZestis , Louisiana Early , Reina , Saint Anne Satsuma , Wincia

-lajmy:Romanain

-lumie: Yemmakaipuli

-obecné mandariny :Blood red ,Butwal , Early St.Ann, Ellen , Esparta , Excelsior , FU chou , Hung Chi , Ching Tao , Chosta , Chung Gyun ,Jih Nan No.1 , Kung Pen , Liang , Nakano 3 , Raoul Island , Richards Special , Rubidoux , Shan Chuan , Sohsiem , Sovereign , Thailand Mitsuyu

-tangory : Koster

-tanžeriny : Juanita

-Unshiu :Matsuda, Taškent , Turecká červená , Uzbekistan , Yamazaki

Odrůdy s nejvíce názvy

-pomerančovník Valencia (82 klonových jmen)

-kyselý lajm West Indian (76 klonových jmen)

-středozevní mandarína Mediterranean (76 klonových jmen)

-obecná mandarína Ponkan (67 klonových jmen)

-Rangpur (58 klonových jmen)

-Pomerančovník Washington (44 klonových jmen)

-Sladký lajm Palestine (37 klonových jmen)

-cedrát Sascodaktylis (39 klonových jem)

-kalamondin (31 klonových jmen)

Redakce se omlouvá autorovi i čtenářům , že obsáhlý materiál byl zkrácen pro nedostatek místa.Prostě chybí ještě cca 3 stránky místa .Pokud by měl někdo zájem , pak mu můžeme k přečtení přeposlat mailem tuto přednášku (ozvěte se na adrese amos2@email.cz).Pokud by jste ji chtěli použít jiným způsobem je nutné odsouhlasení autora ing Faltýnka.

Zajímavost na závěr

-pomerančovníky Jaffa a Joppa

-Weber The Citrus Industry 1948 –Jaffa byla dovezena gen . Sanfordem r.1883 z Palestiny z města Jaffa.

-Jopa byla dovezena Chapmanem r. 1877 z Joppy v Palestině.

-totéž uvádí Harold Hume ve své knize Citrus Fruits and their Culture již v roce 1905

Jenže při návštěvě Izraele jsem zjistil ,že Jaffa je název v arabštině a Joppa v jidiš pro totéž město .

Významná výročí členů klubu v roce 2013

1.Škrla František	10. 2.1943	69 let
2. Spargel Miroslav	18. 2.1938	74 let
3.Dospíšil Jiří	11. 4.1948	64 let
4.Halvová Laura	21. 6.1928	84 let
5.Kaláb Zdeněk	29. 6.1943	69 let
6.Mátlová Jana	14. 7.1943	69 let
7. Janoušek Ladislav	16. 8.1918	94 let

PROGRAM NA ROK 2013

Diskusní klub : 7.ledna ,4.února,4.března,8.dubna,6.května,3.června,2.září,7.října,4.listopadu,
2.prosince . Středisko volného času , skleník č.2 v 17 -18 hod.

Členské schůze :9.února , 13.dubna , 8.června , 12.října , 7.prosince.V klauzuře Nemocnice u
Sv.Anny- přístup od Mendlova náměstí v 1.patře hned nad vrátnicí v 9 hod.

Roubování citrusů bude 24.března v 15 – 17 hodin ve Středisku volného času Lužánky ve
skleníku č.2

Redakce Zpravodaje:

Býček Milan , Chaloupkova 15 , 612 00 Brno , mobil O2 : 723 624 511

V Brně , prosinec ,2012